

بررسی صنایع بدیعی

مجله و لیلی امیر خسرو دهلوی

طیبه آرین

نشر آفشید

سرشناسه	ارین، طیبه، ۱۳۵۰/۰۶/۲۹، tayybe, arian، گردآوری و تألیف، کارشناسی ارشد زبان
عنوان و نام پدیدآور	ادبیات فارسی
وضعیت ویراست	بررسی صنایع بدیعی مجنون و لیلی امیرخسرو دهلوی
مشخصات نشر	۱
مشخصات ظاهری	تهران: آفشید، ۱۳۹۴.
شابک	۱، ۱۳۶ وزیری
وضعیت فهرست‌نویسی	۰ - ۰۱ - ۶۸۸۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸
رده‌بندی کنگره	فیبا
رده‌بندی دیویی	
شماره کتابشناسی ملی	۳۸۶۵۱۵۰

نشر آفشید

بررسی صنایع بدیعی

طیبه آرین

طراح روی جلد: محسن شجاعی

امور فنی و هنری: شهیر

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰ جلد

لیتوگرافی: صاحب

چاپ: ناژو

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

شابک: ۰ - ۰۱ - ۶۸۸۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸

تهران، شهر جدید پردیس، فاز دو، ساختمان فجر، طبقه دوم

تلفن: ۸۸۹۱۴۷۷۱

حق چاپ محفوظ است.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۷	مقدمه
۹	فصل اول: کلیات
۱۱	فصل دوم: زندگی نامه
۱۱	زندگی نامه
۱۳	سبک شعری
۱۷	آثار امیر خسرو دهلوی
۱۷	آثار منظوم فارسی
۲۰	کتاب‌های نثر امیر خسرو
۲۱	اشعار عاشقانه غنایی
۲۲	پیشینه داستان لیلی و مجنون در زبان فارسی
۲۳	لیلی و مجنون
۲۷	فصل سوم: جایگاه و خاستگاه بدیع در فرهنگ اسلام و ایران
۲۷	هنر ادبیات
۲۹	صناعات ادبی و عوامل زیبایی شعر
۳۳	خاستگاه بدیع
۳۷	مهم‌ترین عوامل پیدایش بدیع

۳۷	سیر تحول دانش بدیع
۴۰	ناقل آراء علمای بلاغت عرب
۴۲	طبقه‌بندی صنایع بدیعی
۴۳	فهرستی از صنایع بدیعی لفظی و معنوی
۴۳	بدیع لفظی
۴۳	بدیع معنوی
۴۴	بدیع در متون ادبی پیشینیان
۴۶	معنای بدیع
۵۰	تجلی بدیع در شعر نو

فصل چهارم: آرایش‌های لفظی و معنوی بدیع

۵۵	بخش اول: آرایش‌های لفظی شعر
۵۷	سجع
۵۷	انواع سجع از لحاظ واج
۵۷	متوازی
۵۸	مطرف
۵۹	متوازن
۵۹	ترصیع
۶۰	موازنه
۶۲	تضمین المزدوج یا اعنات القرینه
۶۳	جناس
۶۳	جناس تام
۶۴	جناس مضارع
۶۵	جناس لاحق
۶۶	جناس خط یا تصحیف
۶۷	جناس ناقص یا محرف (جناس اختلاف مصوت کوتاه)
۶۸	جناس اشتقاق یا اقتضاب
۶۹	جناس پسوند
۷۰	جناس ریشه
۷۱	جناس زاید

۷۳	جناس قلب یا مقلوب
۷۴	همحرفی یا همحروفی
۷۵	رد العجز علی الصدر
۷۶	رد الصدر علی العجز
۷۸	تشابه الاطراف
۷۹	التزام یا اعنات
۸۰	تکرار
۸۲	تکریر
۸۲	تبدیل و عکس
۸۳	ذو قافیتین
۸۴	بخش دوم: آرایش های معنوی شعر
۸۵	اغراق (مبالغه و غلو)
۸۶	جمع
۸۷	تفریق
۸۷	جمع با تفریق
۸۸	تقسیم
۸۸	تجاهل العارف
۸۸	ارسال مثل یا تمثیل
۹۱	تجسم
۹۲	حرف گرایی
۹۳	مراعات النظیر
۹۵	تضاد (مطابقه، طباق، تطبیق، تکافو)
۹۷	پارادوکس
۹۷	تلمیح
۹۹	ارصاد و تسهیم
۱۰۰	حشو ملیح
۱۰۱	ازدواج یا مزاجت
۱۰۳	رجوع
۱۰۳	ابهام

۱۰۴.....	ایهام تناسب
۱۰۴.....	ایهام تبادر
۱۰۵.....	استتباع
۱۰۵.....	توجیه
۱۰۵.....	لف ونشر
۱۰۶.....	اعداد
۱۰۶.....	سیاقه الاعداد
۱۰۷.....	تنسيق الصفات
۱۰۹.....	قلب مطلب
۱۰۹.....	إطراد
۱۰۹.....	التفات
۱۱۰.....	حسن تعلیل
۱۱۱.....	مذهب کلامی
۱۱۱.....	سوال و جواب

۱۱۳..... فصل پنجم: استنتاج و نتیجه‌گیری

۱۱۳.....	نتیجه‌گیری
۱۱۵.....	نمودار کاربرد صنایع لفظی و معنوی در مجنون و لیلی امیر خسرو دهلوی
۱۱۶.....	نمودار کاربرد صنایع لفظی مجنون و لیلی امیر خسرو دهلوی
۱۱۷.....	نمودار کاربرد صنایع معنوی مجنون و لیلی امیر خسرو دهلوی

۱۱۹..... فهرست منابع

۱۲۳.....	فهرست مقالات
----------	--------------

مقدمه

یکی از انواع چهارگانه ادبی، اشعار غنایی است؛ که در قلمرو هنر شاعری این نوع، کهن‌ترین شکل شعر است. ادبیات غنایی گونه‌ای از ادبیات است که با زبانی نرم و لطیف، با استفاده از معانی عمیق و باریک، به بیان احساسات شخصی انسان می‌پردازد و بیانگر عواطف و آرزوهای انسان و غم‌ها و شادی‌های اوست. ادبیات غنایی، دامنه‌ی آن بسیار گسترده است و همه‌ی احساسات گوناگون انسانی از قبیل احساسات عاشقانه، مذهبی، عرفانی، مدح، هجو، وصف طبیعت و جامعه و مسائل شخصی مانند غم غربت، شکایت از زندان، مرثیه‌ی عزیزان و نظایر آن را دربر می‌گیرد. بنابراین بخش عمده ادبیات ما را شعر غنایی تشکیل می‌دهد. در شعر فارسی نیز، شعر غنایی از قدمت و سابقه‌ای طولانی برخوردار است و از همان آغاز شعر تا به امروز نمونه‌های بسیار زیبا و عالی از این نوع ادبی بر تارک ادبیات پارسی می‌درخشد. از جمله داستان‌های عاشقانه ایرانیان، داستان مجنون و لیلی امیر خسرو دهلوی است که امیر خسرو دهلوی به تقلید از لیلی و مجنون نظامی سروده است.

امیر خسرو دهلوی بزرگترین شاعر پارسی‌گوی هند و از شاعران شیرین سخن ادب پارسی است. ادبیات فارسی زبان هند که پیدایش آن با هجوم مسلمانان به سرزمین هند و تأیید زبان فارسی به عنوان زبان رسمی هند به وجود آمد، نه قرن در عرصه ادبی شمال هند شکوفه می‌داد. این ادبیات که از لحاظ زبان و محتوا

برای اکثر هندویان نامفهوم بود، در آغاز چندان مورد بررسی منقدان هندی قرار نمی‌گرفت، در حالی که ایران‌شناسان آن را «جعل و تقلیدی از آثار اصیل شیراز و اصفهان» می‌دانستند. به همین خاطر، آثار یکی از بهترین نمایندگان این ادبیات، یعنی امیر خسرو دهلوی، بسیار دیر مورد توجه، بررسی و علاقه محققان قرار گرفت.

در ایران نیز آثار این شاعر خوب تا مدت‌ها بررسی نشده بود، چون از نظر جغرافیایی، امیر خسرو شاعر سرزمین هندوستان محسوب می‌شد. شاید به همین دلیل است که هنوز هم با گذشت سال‌ها و آشکار شدن اهمیت او، انتشار دیوان (مجموعه آثار) امیر خسرو در ایران خیلی محدود بوده است. گفته‌اند وی اولین بار الفاظ و امثال فارسی و اوزان عروضی فارسی را وارد زبان هندی کرد. همچنین به سبب تلفیق میان شعر فارسی و هندی او را نخستین شاعر زبان اردو دانسته‌اند. وی نخستین شاعری است که در هند، بیاض و گزیده اشعار، گردآوری کرد و ۲۰ هزار شعر برگزیده از شاعران را به خط خود نوشت.